

Жукова І. В.,

кандидат наук з державного управління, доцент,
старший викладач кафедри публічного управління і проектного менеджменту
Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»,
директор Видавничої групи «Наукові перспективи»

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ АДМІНІСТРУВАННЯ ГАЛУЗЗЮ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Анотація. Визначено шляхи подолання негативних тенденцій адміністративного провадження у справах за порушення у сфері загальної середньої освіти шляхом виділення шести ключових напрямів реалізації інновацій із використанням інформаційно-комунікативних технологій та штучного інтелекту, що сприятиме запровадженню інноваційних підходів до адміністративних проваджень у сфері загальної середньої освіти, як-от: провадження щодо забезпечення права на освіту, провадження щодо порушень у освітній діяльності, провадження щодо «булінгу» (цькування), провадження з приводу ліцензування та акредитації закладів освіти та, відповідно, закладів загальної середньої освіти та провадження у сфері інклюзивної освіти. Основою таких інновацій, визначено саме інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ) та штучний інтелект (далі – ШІ), що допоможуть створенню прецеденту адміністрування галузі загальної середньої освіти, заснованому на принципах гласності, відкритості та раціональності.

Доведено, що однією із ключових інтенцій інтеграції ІКТ та ШІ у систему адміністративних проваджень у сфері загальної середньої освіти необхідно визначати узагальнену затребуваність у формуванні статусу закладів загальної середньої освіти як генеральної ланки у забезпеченні когнітивних та особистісних проявів розвитку особистості. Актуалізовано, що запровадження інноваційних підходів до адміністративних проваджень у сфері загальної середньої освіти в Україні є важливим кроком до створення ефективною, прозорою та орієнтованою на учасників освітнього процесу системи управління. ІКТ та ШІ може суттєво підвищити якість адміністрування, дозволяючи автоматизувати процеси обробки даних, моніторингу, ліцензування та контролю. Наприклад, використання ШІ може забезпечити автоматизований аналіз великих масивів освітньої інформації, що сприятиме швидкому виявленню порушень, ефективному вирішенню спорів та підвищенню рівня освітніх послуг.

Зазначено, що інтеграція ІКТ та ШІ також сприятиме формуванню закладів загальної середньої освіти як ключових осередків розвитку особистості. Використання сучасних цифрових рішень дозволить забезпечити персоналізований підхід до навчання, швидку адаптацію до змін у освітніх потребах та пріоритетах, а також гнучкість у вирішенні організаційних питань. Водночас відкритість і доступність адміністративних процедур через цифрові платформи зміцнить довіру до освітньої системи, стимулюючи суспільний розвиток, заснований на принципах когнітивної взаємодії та інклюзивності. Відповідно, сучасні технології можуть стати не лише інструментом підвищення ефективності, але й фундаментом для побудови інноваційної та гуманістичної системи освіти.

Ключові слова: адміністративне провадження, порушення у сфері загальної середньої освіти, реалізація інновацій, інформаційно-комунікативні технології, штучний інтелект, право на освіту, провадження щодо порушень у освітній діяльності, провадження щодо «булінгу» (цькування).

Zhukova I. V. Digitalization and use of information and communication technologies in the administration of general secondary education in Ukraine

Abstract. Ways have been identified to overcome negative trends in administrative proceedings in cases of violations in the field of general secondary education by highlighting six key areas of innovation using information and communication technologies and artificial intelligence, which will contribute to the introduction of innovative approaches to administrative proceedings in the field of general secondary education, such as: proceedings to ensure the right to education, proceedings on violations in educational activities, proceedings on «bullying», proceedings on licensing and accreditation of educational institutions and, accordingly, general secondary education institutions, and proceedings in the field of inclusive education. The basis of such

innovations has been identified as information and communication technologies (ICT) and artificial intelligence (AI), which will help create a precedent for the administration of the field of general secondary education, based on the principles of transparency, openness and rationality.

It is proven that one of the key intentions of integrating ICT and AI into the system of administrative proceedings in the field of general secondary education is to determine the generalized demand in forming the status of general secondary education institutions as a general link in ensuring cognitive and personal manifestations of personality development. It is emphasized that the introduction of innovative approaches to administrative proceedings in the field of general secondary education in Ukraine is an important step towards creating an effective, transparent and participant-oriented management system. The integration of information and communication technologies (ICT) and artificial intelligence (AI) can significantly improve the quality of administration, allowing to automate the processes of data processing, monitoring, licensing and control. For example, the use of AI can provide automated analysis of large amounts of educational information, which will contribute to the rapid detection of violations, effective resolution of disputes and an increase in the level of educational services.

It is noted that the integration of ICT and AI will also contribute to the formation of general secondary education institutions as key centers of personality development. The use of modern digital solutions will allow for a personalized approach to learning, rapid adaptation to changes in educational needs and priorities, as well as flexibility in solving organizational issues. At the same time, the openness and accessibility of administrative procedures through digital platforms will strengthen trust in the education system, stimulating social development based on the principles of cognitive interaction and inclusiveness. Accordingly, modern technologies can become not only a tool for increasing efficiency, but also the foundation for building an innovative and humanistic education system.

Key words: *administrative proceedings, violations in the field of general secondary education, implementation of innovations, information and communication technologies, artificial intelligence, the right to education, proceedings on violations in educational activities, proceedings on «bullying».*

Постановка проблеми. На сьогодні, інтеграція ІКТ та ШІ сприяє формуванню закладів загальної середньої освіти як ключових осередків розвитку особистості. Використання сучасних цифрових рішень дозволяє забезпечити персоналізований підхід до навчання, швидку адаптацію до змін у освітніх потребах та пріоритетах, а також гнучкість у вирішенні організаційних питань. З огляду на це, на сьогодні, актуальним є питання діджиталізації та застосування ІКТ у сферу адміністрування галузку загальної середньої освіти в Україні за допомогою проваджень. Адже, сучасні технології можуть стати не лише інструментом підвищення ефективності, але й фундаментом для побудови інноваційної та гуманістичної системи освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням механізмів застосування ІКТ у сферу адміністрування галузку загальної середньої освіти займалися багато науковців. Але, з огляду на складність та невирішеність проблем провадження щодо забезпечення права на освіту, як виду адміністративного провадження у сфері загальної середньої освіти на теоретичному та практичному рівнях, постає очевидним доцільність дослідження зазначеної проблеми в межах юридичної науки.

Мета статті полягає в обґрунтуванні рекомендацій щодо діджиталізації та застосування ІКТ у сферу адміністрування галузку загальної середньої освіти в Україні за допомогою проваджень.

Виклад основного матеріалу. Так, провадження щодо забезпечення права на освіту, як вид адміністративного провадження у сфері загальної середньої освіти, згідно із матеріалами дослідження О. Обасі [1, с. 11], розглядається як інструмент юридичного захисту права здобувача повної загальної середньої освіти на її отримання на недискримінаційних та соціально орієнтованих засадах.

В Україні, наприклад, провадження щодо забезпечення права на повну загальну середню освіту, частково, регламентовано та детерміновано положеннями ст. 53 Основного закону – Конституції України [2], проте, водночас, не має практично-прикладного юридичного оформлення, з точки зору процедури.

Через це, на мій погляд, доцільним та вмотивованим виглядає залучення ІКТ до процесу проваджень щодо забезпечення права на повну загальну середню освіту — зокрема, в аспектах обов'язковості повної загальної середньої освіти та реалізації права грома-

дян (здобувачів) на її безперешкодне отримання. ІКТ, у даному випадку, виступають інструментом створення гласного, безстороннього процесу розгляду проваджень у сфері загальної середньої освіти, що сприяє прийняттю рішень у результаті адміністративно-правових проваджень не за принципом ієрархічності (превалювання статусу органів державної влади над аналогічним у здобувачів освіти), а за принципом справедливості.

Провадження щодо порушень у освітній діяльності, в свою чергу, представляють собою спрямовану та координовану діяльність державних органів у галузі освіти, метою якої є виявлення порушень стандартів освітнього процесу, правил оцінювання знань здобувачів освіти, ліцензійних умов, або санітарних норм. Специфіка здійснення останніх, у свою чергу, передбачає перевірку закладів освіти органами управління освітою [1, с. 12-13].

В Україні, органом (інституцією), яка здійснює контроль та нагляд за недопущенням порушень у галузі освіти та, зокрема, у галузі загальної середньої освіти, є Державна служба якості освіти.

Діяльність останньої регламентована на нормативно-правовому рівні Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання Державної служби якості освіти України» № 168 від 14.03.2018 р. [3]. Потрібно зауважити, що зазначений нормативно-правовий акт, більшою мірою, не відповідає конкретним вимогам щодо проваджень відносно порушень у галузі освіти та, зокрема, галузі загальної середньої освіти пропорційно вимогам, завданням та викликам сьогодення.

Наприклад, я вбачаю суттєвим недоліком відсутність у законодавчому документі алгоритмів взаємозв'язку між Державною службою якості освіти України та Міністерством цифрової трансформації України (далі Мнцифра) щодо діджиталізованого проведення перевірок як елементів дослідження фактів та обставин, що стосуються адміністративних проваджень за порушення законодавства у сфері загальної середньої освіти.

На моє переконання, інтеграція у зазначений нормативно-правовий акт та, зокрема, у законодавчий документ, що регламентує

діяльність Мнцифри — Постанову Кабінету Міністрів України «Питання Міністерства цифрової трансформації» № 856 від 18.09.2019 р. [4] положень, що встановлюють особливості впровадження ІКТ у сферу створення реєстрів проваджень щодо порушень у сфері освітньої діяльності та, зокрема, діяльності у галузі загальної середньої освіти, виступає затребуваним юридичним та організаційно-управлінським перепрофілюванням.

Також, виглядає необхідним застосування технологій ШІ при обробці адміністративно-правових скарг відносно діяльності закладів загальної середньої освіти в рамках проваджень щодо порушень у освітній діяльності — з метою, насамперед, класифікації специфіки таких правопорушень та їх юрисдикційності.

Провадження щодо булінгу (цькування) як одна зі складових частин та концептуальних елементів адміністративних проваджень у сфері загальної середньої освіти, в свою чергу, представляє собою механізм, спрямований на нівелювання та подальшу превенцію цькування учнів у колективі.

Метою такого процесу є, по-перше, вжиття заходів щодо порушників за адміністративно-правовим законодавством у сфері освіти та, зокрема, загальної середньої освіти, а, також, проведення профілактичної роботи із метою недопущення настання подібних негативних наслідків у колективі, в майбутньому [1, с. 13].

В Україні питання щодо проваджень відносно фактів булінгу (цькування) у сфері освіти та у сфері загальної середньої освіти регулюється положеннями ст. 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення [5]. У зазначеній статті, водночас, розглянуто загальні підходи до розуміння булінгу (цькування) як протиправного, з адміністративно-правової точки зору, діяння, що тягне за собою настання адміністративної відповідальності.

Аспект діджиталізаційної складової, у випадку із трактуванням булінгу як протиправного діяння у сфері освіти та, відповідно, сфері загальної середньої освіти розглянутий у конотації законодавця формату «булінг (цькування) із застосуванням електронних комунікацій», викладений у ст. 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення

[5]. На моє переконання, у випадку із булінгом (цькуванням) як фактом та обставиною, щодо якого є опція адміністративно-правового розгляду у відповідному провадженні, необхідно розширити цифровий (інформаційно-комунікаційний складник) не лише вчинення, але й нівелювання, превенції та розгляду адміністративних правопорушень зазначеного формату.

Зокрема, вбачаю за доцільне застосувати інформаційно-комунікаційні технології у аспектах детекції та притягнення до відповідальності винних у булінгу (цькуванні) в колективі в закладах загальної середньої освіти. Задля цього, наприклад, можуть бути встановлені алгоритми, що дозволятимуть виявляти факти таких правопорушень в режимі аудиторного навчання та навчання в режимі «онлайн» (якщо факти булінгу, або цькування, відбувалися у мережі із застосуванням технологій дистанційного навчання, чатів, або онлайн-занять на таких платформах як: Google Meet, Zoom, Google Classroom та ін.).

Крім того, залучення технологій ШІ, поруч із інформаційно-комунікаційними технологіями, може дозволити створити парадигму превенції булінгу (цькування) шляхом генерації об'єднаних чинників колективу, впровадження котрих можуть здійснювати як керівники закладів загальної середньої освіти, директори останніх, так і науково-педагогічний та викладацький колектив, водночас.

Провадження із приводу ліцензування та акредитації закладів освіти та, відповідно, закладів загальної середньої освіти спрямовані на регулювання та координацію процедур отримання закладами освіти ліцензій на провадження освітньої діяльності, а, також, здійснення перевірки відповідності ліцензійним вимогам закладів освіти та закладів загальної середньої освіти — зокрема [1, с. 13]. Метою таких проваджень є делегування закладам освіти, зокрема, загальної середньої освіти юридично-закріпленого права на надання освітніх послуг здобувачам.

Як наслідок, обов'язком закладів освіти та закладів загальної середньої освіти є дотримання вимог законодавства у сфері освіти та, конкретно, у сфері загальної середньої освіти. Виходячи з цього, провадження з приводу ліцензування та акредитації закладів

освіти та, відповідно, закладів загальної середньої освіти є правовстановлювальним, тобто таким, що делегує права та обов'язки суб'єкту надання освітніх послуг внаслідок державно-управлінського погодження його діяльності.

Потрібно зауважити, що регулювання проваджень з приводу ліцензування та акредитації закладів освіти та, відповідно, закладів загальної середньої освіти в Україні здійснюється відповідно до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» № 222-VIII [6] та Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» № 1187 від 30.12.2015 р. [7].

У зазначених нормативно-правових актах питання ліцензійних та акредитаційних проваджень розглядається із позиції обов'язків ліцензіата щодо відповідності критеріями ліцензійних вимог (п. 6 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» № 222-VIII, п. 17 та Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» № 1187 від 30.12.2015 р.).

Водночас, порядок провадження ліцензування та акредитації в межах освітнього профілю загалом та, зокрема, сфери загальної середньої освіти не передбачає використання ІКТ та ШІ, що я вбачаю суттєвою проблемою. На мій погляд, ІКТ та ШІ в системі ліцензування та акредитації в сфері освіти та загальної середньої освіти створило б прецедент прозорості та гласності даного процесу.

У контексті загальної середньої освіти подібний підхід набуває особливої актуальності, адже концептуальність та системність даного освітнього кластеру в Україні є складником загального розвитку, трансформації процесу здобуття знань від радянсько-рудинтарного до євроорієнтованого та демократично-соціального. Остання теза може бути підтверджена конотацією національного законодавця, викладеною у ст. 10 та ст. 12 Закону України «Про освіту» № 2145-VIII [8], де останню ототожнено із набуттям навичок всебічного розвитку, виховання і соціалізації особистості, котрі потім можуть бути використані в когнітивно-навчальному та соціаль-

ному форматах індивідуально-персональної реалізації.

Враховуючи, що загальна середня освіта виступає своєрідним трампліном та карт-бланшем перед вступом здобувача освіти до закладу вищої освіти, саме питання рівня викладання, матеріально-технічного та інвентарного забезпечення, потенціалу науково-педагогічного колективу закладу загальної середньої освіти повинно отримувати належний формат контролю та перевірки в Україні. Задля, ліцензування та акредитації закладів загальної середньої освіти як процес (провадження) повинні отримати належний рівень автоматизації, безсторонності та діджиталізаційного виміру, що є можливим, як ми зазначили раніше, лише із використанням ІКТ та ШІ в комбінації.

Провадження у сфері інклюзивної освіти з точки зору теорії розуміння адміністративних проваджень у сфері загальної середньої освіти, в свою чергу, може розумітися як контроль та нагляд за законністю процесу забезпечення прав дітей з особливими освітніми потребами, включаючи організацію інклюзивного навчання та супутніх послуг [1, с. 14]. Так, мета проваджень у сфері інклюзивної освіти насамперед полягає у встановленні відповідності між інтенцією закладу загальної середньої освіти щодо формування безбар'єрного навчального та соціально-навчального середовища. Висновки щодо доцільності або неможливості запровадження інклюзивного освітнього середовища в закладі загальної середньої освіти формуються на підставі відповідності критеріям інклюзивності останнього — доступність фізичного середовища, адаптований навчальний процес, матеріально-технічне забезпечення, соціально-педагогічний складник підтримки та фінансування.

Водночас, в Україні належним чином не конкретизовано та не концептуалізовано формат інклюзивності освіти та, зокрема, загальної середньої освіти на законодавчому рівні. Так, Постанова КМУ № 957 від 15.09.2021 р. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти [9] конкретизує виключно залучення інформаційних техноло-

гій в процес освіти на факультативному рівні (освітня медіатека, п. 2 Документу), проте не визначає порядку, специфіки та особливостей критеріїв отримання закладом освіти статусу інклюзивного із використанням ІКТ та ШІ. На мій погляд, подібне повинно бути конкретизовано на законодавчому рівні, адже інклюзивна освіта та соціальна безбар'єрність є кластерами, що детермінують успішність європейської інтеграції України до західного демократичного простору, а, також, стимулюють викладацький та науково-педагогічний колектив до неухильного компетентнісного розвитку та відповідності новоствореним стандартам в освіті.

На Рис. 1. пропоную розглянути основні підходи до впровадження інновацій із використанням ІКТ та ШІ у розглянуті види адміністративних проваджень у сфері загальної середньої освіти.

Таким чином, ми можна говорити про необхідність запровадження інноваційних підходів до адміністративних проваджень у сфері загальної середньої освіти, як-от провадження щодо забезпечення права на освіту, провадження щодо порушень у освітній діяльності, провадження щодо «булінгу» (цькування), провадження з приводу ліцензування та акредитації закладів освіти та, відповідно, закладів загальної середньої освіти та провадження у сфері інклюзивної освіти. Основою таких інновацій, на мій погляд, доцільно визначити саме ІКТ та ШІ, котрі можуть допомогти створити прецедент адміністрування галузі загальної середньої освіти, заснований на принципах гласності, відкритості та раціональності. В свою чергу, однією із ключових інтенцій інтеграції ІКТ та ШІ у систему адміністративних проваджень у сфері загальної середньої освіти необхідно визначити узагальнену затребуваність у формуванні статусу закладів загальної середньої освіти як генеральної ланки у забезпеченні когнітивних та особистісних проявів розвитку особистості.

Висновки. Отже, запровадження інноваційних підходів до адміністративних проваджень у сфері загальної середньої освіти в Україні є важливим кроком до створення ефективної, прозорої та орієнтованої на учас-

Рис. 1. Інтеграція ІКТ та ШІ у адміністративні провадження у сфері ЗСО

ників освітнього процесу системи управління. Інтеграція ІКТ та ШІ може суттєво підвищити якість адміністрування, дозволяючи автоматизувати процеси обробки даних, моніторингу, ліцензування та контролю. Наприклад,

використання ШІ може забезпечити автоматизований аналіз великих масивів освітньої інформації, що сприятиме швидкому виявленню порушень, ефективному вирішенню спорів та підвищенню рівня освітніх послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Obasi, O. Academic administrative responsibilities. Federal Polytechnic Nekede, Owerri. Dept. of Social Sciences. Vol. 7. 2019. 19 p. С. 11.
2. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. (поточна ред. від 01.01.2020 р.). Відомості Верховної Ради. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Постанова КМУ № 168 від 14.03.2018 р. Деякі питання Державної служби якості освіти України (поточна ред. від 11.12.2020 р.). Відомості Верховної Ради. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2018-%D0%BF#Text>
4. Постанова КМУ № 856 від 18.09.2019 р. Питання Міністерства цифрової трансформації (поточна ред. від 21.12.2024 р.). Відомості Верховної Ради. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text>
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП) № 80731-Х від 01.10.1996 р. (поточна ред. від 19.12.2024). Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
6. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» № 222-VIII від 02.03.2015 р. (поточна ред. від 15.11.2024 р.). Відомості Верховної Ради. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>

7. Постанова КМУ № 1187 від 30.12.2015 р. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності (поточна ред. від 20.06.2021 р.). Відомості Верховної Ради. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text>

8. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 р. (поточна ред. від 15.11.2024 р.). Відомості Верховної Ради. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

9. Постанова КМУ № 957 від 15.09.2021 р. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти (поточна ред. від 06.09.2022 р.). Відомості Верховної Ради. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>